

REGERINGSVERKLARING

aan te vragen – hij was het met Neher eens, 'dat', zo stond het in Neher's brief, 'de door de Duitsers eventueel af te voeren mannen als verloren beschouwd moesten worden' (hetgeen veel te pessimistisch gezien was).

Op 2 januari sprak de regering, 'Elke directe of indirecte medewerking bij de uitvoering der nieuwe Duitse bepalingen is', aldus de door Radio Oranje omgeroepen regeringsverklaring¹,

ten strengste verboden, zowel voor het gehele personeel in overheidsdienst als voor alle werkgevers. Burgemeesters, politie-beambten, personeel der bevolkingsregisters, al het overige personeel in overheidsdienst alsmede alle werkgevers die direct of indirect medewerking zouden verlenen aan de nieuwe Duitse maatregelen tot mensenroof, stellen zich bloot aan latere vervolging wegens collaboratie met de vijand. De regering doet voorts een dringend beroep op iedere Nederlander persoonlijk om geen *Ausweise* aan te vragen.'

Dat loog er niet om en de inhoud van die regeringsverklaring (er werd door Radio Oranje een week lang in tal van uitzendingen aan gerefereerd) wekte bij Hirschfeld en Louwes dan ook grote verontwaardiging. Die staken zij niet onder stoelen of banken toen zij een dag later, 3 januari, samen met Stikker en ir. Damme de situatie bespraken met Neher. Stikker bleek daar teruggekeerd te zijn tot een opportunistisch standpunt (men moest wèl *Ausweise* aanvragen maar zich bij individuele of collectieve oproep niet aanmelden) en Hirschfeld zei op 4 januari in een bespreking met de directeurs van de rijksbureaus van handel en nijverheid dat hij zich niet aan de regeringsinstructie zou houden. In kringen van ondernemers bleek veel verdeeldheid te zijn (Den Hollander, voorzitter van de Hoofdgroep Industrie, was fel tegenstander van het aanvragen van *Ausweise* en stond dus achter de regeringsverklaring, maar mr. dr. L. G. Kortenhorst, juridisch adviseur van de katholieke werkgevers, betoogde dat de regering geen enkel recht had, terzake een verklaring uit te geven) – verdeeldheid was er óók bij de voormannen der 'oude' vakcentrales: die van het NVV en het CNV schaarden zich achter de georganiseerde illegaliteit, A. C. de Bruijn, de vroegere voorzitter van het RKWV, was het met Stikker eens.

Zo lagen de verhoudingen toen de illegaliteit tot daden overging – onderdeel van een breed opgezette campagne tegen de *Liese-Aktion*, geleid door het Amsterdams Werk-Comité hetwelk met machtiging van

¹ *Eng.*, dl. VII a, p. 429.